

V.2.3. PRACOVNÍ A VÝTVARNÁ VÝCHOVA

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **pracovní a výtvarná výchova** vznikl sloučením vzdělávacích oborů **pracovní výchova** a **výtvarná výchova**. Vzdělávací obor **pracovní výchova** vychází ze vzdělávací oblasti **člověk a svět práce**; vzdělávací obor **výtvarná výchova** je součástí vzdělávací oblasti **umění a kultura**.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Pracovní a výtvarná výchova je jedním ze stěžejních vyučovacích předmětů také v základním vzdělávání žáků s nejtěžším mentálním postižením. Prolíná se v něm učivo dvou obsahově i metodicky blízkých vzdělávacích oborů – pracovní a výtvarné výchovy

Úkolem **pracovní výchovy**, která tvoří jednu ze dvou částí tohoto vyučovacího předmětu, je rozvíjet hrubou i jemnou motoriku žáků, zvyšovat jejich samostatnost, soběstačnost a nezávislost. Vede žáky k získání základních pracovních dovedností a návyků, cíleně se zaměřuje na systematický rozvoj motorických schopností a dovedností, základních hygienických návyků a činností v oblasti sebeobsluhy. Pracovní výchova tak plní také *funkci rehabilitační*, protože zmírňuje motorické poruchy, zdokonaluje kognitivní funkce a stimuluje řeč i myšlení při verbalizaci prováděných činností.

Při všech pracovních činnostech jsou žáci soustavně a důsledně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny práce. Tak se učí chránit zdraví své i svých blízkých.

Učivo celé pracovní výchovy je určeno chlapcům i dívkám

Pracovní výchova v rehabilitační třídě je rozdělena na tematické okruhy:

1. Sebeobsluha
2. Práce s drobným materiálem
3. Práce montážní a demontážní
4. Pěstitelské práce
5. Práce v domácnosti

Výtvarná výchova, která je druhou částí vyučovacího předmětu **pracovní a výtvarná výchova**, je zaměřena na rozvoj tvořivých schopností a dovedností žáků. Umožňuje žákům vyjadřovat emoce, projevovat přirozenou aktivitu a fantazii při osobitém způsobu vidění světa. Volíme takové náměty a formy práce, ve kterých mohou být žáci úspěšní.

Vyučovací předmět **pracovní a výtvarná výchova** se vyučuje v 1. – 10. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	5.ročník	6.ročník	7.ročník	8.ročník	9.ročník	10.ročník
Počet hodin	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4

V 9. a 10. ročníku byla výuka **pracovní a výtvarné výchovy** posílena o 1 hodinu disponibilní časové dotace.

Škola má velmi dobré podmínky pro výuku **pracovní a výtvarné výchovy** - máme vlastní školní dílnu, keramickou dílnu s hrnčířským kruhem a pecí na vypalování keramiky, dobře vybavenou cvičnou kuchyň, cvičný byt pro nácvik všech běžných domácích prací a šicí dílnu. Pěstitelské práce probíhají na vlastní školní zahradě spojené s ovocným arborem.

Pracovní a výtvarné činnosti se mohou uskutečňovat také v učebně určené speciálně pro výuku výtvarné výchovy nebo v kmenových třídách.

▣ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- učíme žáky rozumět jednoduchým pojmům, znakům, symbolům
- učíme žáky rozlišovat základní piktogramy a rozumět jejich obsahu (dle jejich individuálních potřeb)
- rozvíjíme dovednosti potřebné k osvojování nových poznatků (zrakovou diferenciaci, koncentraci pozornosti, vytrvalost)
- učíme žáky poznávat a rozlišovat vlastnosti předmětů; třídit předměty podle velikosti, tvaru, barvy a materiálu, ze kterého jsou zhotoveny
- žáky pozitivně motivujeme k učení tím, že vědomě vytváříme situace, ve kterých může každý žák podle svých individuálních možností a schopností zažít pocit úspěchu, radosti a ocenění snahy nebo individuálního pokroku

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- vedeme žáky k empatii, učíme je při řešení problémů neprosazovat své zájmy na úkor ostatních
- vedeme žáky k osvojení velmi jednoduchých algoritmů řešení běžných životních situací (napodobováním činnosti vyučujících nebo podle jednoduchých pokynů)
- učíme žáky orientovat se ve vizualizovaném denním rozvrhu, a tak zbavujeme žáky nejistoty a předcházíme zbytečným problémům (učíme žáky vyhledat ve vizualizovaném denním rozvrhu fotografie, obrázky nebo piktogramy k aktivitám prováděným v hodinách pracovní a výtvarné výchovy)
- učíme žáky požádat o pomoc vyučující nebo spolužáka (výrazem obličeje, gesty, prostředky alternativní a augmentativní komunikace, slovně)
- formou her a jednoduchých úkolů nacvičujeme orientaci v okolním prostředí
- učíme žáky spolupracovat při řešení problémů s vyučujícími nebo vrstevníky

◦ **Kompetence komunikativní**

- učíme žáky navázat oční kontakt a naslouchat druhým osobám
- nacvičujeme reakce na hlas dospělé osoby a jeho intonaci
- neustále žáky povzbuzujeme ke komunikaci s dospělými i vrstevníky; snažíme se žáky zbavit ostychu či obav z navázání kontaktu s druhou osobou
- učíme žáky využívat všechny formy verbální i neverbální komunikace k samostatné komunikaci (včetně využití prostředků alternativní a augmentativní komunikace)
- vytváříme komunikační tabulky a komunikační knihy a učíme žáky tyto pomůcky aktivně používat k navázání komunikace ve škole i mimo školu (dle individuálních potřeb žáků)
- učíme žáky reagovat na své jméno, vyjádřit souhlas či nesouhlas, rozumět jednoduchým pokynům a adekvátně na ně reagovat
- rozvíjíme slovní zásobu, učíme žáky pojmenovat základní pomůcky a činnosti v hodinách pracovní a výtvarné výchovy (dle individuální potřeby učíme žáky chápat fotografie, obrázky a piktogramy vztahující se k pracovním a výtvarným aktivitám)

◦ **Kompetence sociální a personální**

- všemi dostupnými prostředky podporujeme adaptaci na školní prostředí a změny denního režimu
- učíme žáky projevovat spokojenost či nespokojenost společensky přijatelným způsobem
- učíme žáky respektovat autority
- vedeme žáky k respektování základních norem slušného chování
- podporujeme všechny formy spolupráce ve dvojici nebo malé skupině
- učíme žáky úmyslně neničit pomůcky pro výuku, vlastní i školní majetek
- vedeme žáky k navazování přátelských vztahů, vzájemné ohleduplnosti a toleranci

◦ **Kompetence pracovní**

- rozvíjíme hrubou i jemnou motoriku žáků
- učíme žáky účelně manipulovat s předměty denní potřeby, učebními i rehabilitačními pomůckami
- vedeme žáky k co největší samostatnosti při základní sebeobsluze a osobní hygieně
- učíme žáky pojmenovat základní materiály a pomůcky pro pracovní a výtvarné činnosti

- učíme žáky poznávat základní vlastnosti různých materiálů (písek, papír, modelovací hmota, keramická hlína, přírodní materiály, textilní materiály) a možnosti jejich zpracování
- učíme žáky třídit materiál podle jeho vlastností
- učíme žáky jednoduché pracovní úkony (nápodobou předváděné činnosti, podle jednoduchých slovních pokynů)

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY VZDĚLÁVACÍHO OBORU PRACOVNÍ VÝCHOVA

1. SEBEOBSLUHA (SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI)

Očekávané výstupy

žák by měl

- 1.1.** zvládnout základní hygienické návyky a sebeobslužné činnosti (oblékání, obouvání)
- 1.2.** dodržovat klid a čistotu při stravování
- 1.3.** umět používat příbor
- 1.4.** udržovat pořádek ve svých věcech a ve svém okolí

Učivo:

- spolupráce při osobní hygieně, správné používání toalety, používání kapesníku, hygiena rukou, mytí a sprchování celého těla, čištění zubů, česání vlasů
- svlékání a oblékání jednotlivých částí oděvu, zouvání a obouvání bot a přezůvek, zavazování tkaniček
- pití slámkou a z hrnečku, nácvik používání příboru, dodržování čistoty při stolování, spolupráce při prostírání stolu a úklidu po jídle
- ukládání oděvu, bot, hraček a učebních pomůcek na určené místo podle pokynů vyučujících, spolupráce při organizaci pracovního místa a úklidu třídy

2. PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy

žák by měl

- 2.1.** zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami
- 2.2.** vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- 2.3.** pracovat podle slovního návodu
- 2.4.** udržovat pracovní místo v čistotě

Učivo:

- jednoduché způsoby zpracování písku, modelovací hmoty, papíru, přírodních a textilních materiálů
- poznávání vlastností zpracovávaných materiálů
- pojmenování a využití jednoduchých pomůcek k zpracování drobného materiálu
- nácvik práce podle názorně předváděného pracovního postupu se slovním doprovodem a podle slovních pokynů
- spolupráce při úklidu pracovního místa a třídy, ukládání materiálu a pracovních pomůcek na své místo

3. PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- 3.1.** zvládat elementární dovednosti a činnosti při práci s jednoduchými stavebnicemi a konstruktivními hrami

Učivo:

- bezpečnost práce při manipulaci s drobnými předměty
- seznámení s různými typy stavebnic (skládačky, vkládací tvary, konstrukční stavebnice, jednoduché puzzle atd.) – volná hra, třídění dílů stavebnic podle tvaru, velikosti a barvy, montáž a demontáž dílů stavebnic

4. PĚSTITELSKÉ PRÁCE**Očekávané výstupy**

žák by měl

- 4.1. provádět pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích
- 4.2. pěstovat, ošetřovat a pečovat o nenáročné pokojové i užitkové rostliny
- 4.3. používat podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky a náčiní
- 4.4. dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce při práci na zahradě

Učivo:

- pozorování přírody v průběhu ročních období
- základní podmínky pro pěstování rostlin, seznámení s pěstováním nenáročných rostlin na zahradě, ve skleníku a v truhlíku, péče o pokojové rostliny
- pojmenování a využití základních pomůcek pro pěstitelské práce
- hygiena a bezpečnost práce při pěstování rostlin

5. PRÁCE V DOMÁCNOSTI**Očekávané výstupy**

žák by měl

- 5.1. provádět drobné domácí práce – základní úklid, mytí nádobí, mytí podlahy
- 5.2. prostřít stůl pro běžné stolování
- 5.3. zvládnout nákup a uložení základních potravin
- 5.4. připravit jednoduchý pokrm podle pokynů
- 5.5. dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti při práci v domácnosti

Učivo:

- drobné úklidové práce, příprava velmi jednoduchých pokrmů ve cvičné kuchyni
- pojmenování a využití pomůcek pro úklidové práce a přípravu pokrmů
- dodržování čistoty při stolování, spolupráce při prostírání stolu a úklidu po jídle
- nákup a ukládání základních potravin (s dopomocí vyučujících)
- hygiena a bezpečnost práce při přípravě pokrmů ve cvičné kuchyni a úklidových pracích

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY VZDĚLÁVACÍHO OBORU VÝTVARNÁ VÝCHOVA**Očekávané výstupy**

žák by měl

1. zvládat základní dovednosti pro vlastní tvorbu
2. používat na elementární úrovni prostředky a postupy
3. vnímat základní vztahy mezi barvami (barevné kontrasty) a tvary
4. vyjádřit vlastní vjemy, představy a pocity
5. uplatňovat vlastní fantazii a představivost při výtvarných činnostech

Učivo:

- jednoduché postupy a techniky zpracování papíru, modelovací hmoty a textilních a přírodních materiálů, práce se stavebnicemi
- kresba voskovými pastely, pastelkami, křídou, uhlem a rudkou; správný úchop kreslících potřeb, kreslení čar různým směrem
- jednoduché techniky práce s různými druhy barev (prstové barvy, temperové barvy) – zapouštění barev, míchání barev, nanášení barvy do plochy, vybarvování tvarů, barevný diktát
- volná kresba a malba, muzikomalba, dekorativní práce, frotáž, tematické práce